

POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

PhDr. Květuše Kunešová, Ph.D.: *Chronotop exilu. Studie temporality a spaciality v quebecké migrantské literatuře: Émile Ollivier a Dany Laferrière*, Olomouc, FF UP v Olomouci 2020, 242 stran

Předložená studie Květuše Kunešové je zaměřena na analýzu tvorby Émila Olliviera a Danyho Laferrière, dvou frankofonních autorů haitského původu žijících v Quebecu, a to z hlediska časoprostorového prvku ve spojení s exilem. Cílem autorky je „analyzovat chronotop exilu, proměny temporality a spaciality při opuštění známého prostoru a adaptaci v novém prostředí.“ Svou práci si autorka – kromě úvodu a závěru – rozdělila na pět velkých kapitol. V první literárně-teoretické kapitole se věnuje pojmům čas a zejména prostor. Přibližuje zde různé koncepty chápání spaciality a temporality. Vychází z Bachtinova pojetí chronotopu, ale chápe ho širěji jako rámec pro vidění světa. Dále bere v úvahu teze Gérarda Genetta, Henriho Bergsona, Gastona Bachelarda, Michela Foucaulta, Maurice Merleau-Pontyho, Julese Deleuza a dalších. Velmi podrobně rozvádí dílo Paula Ricoeura *Čas a vyprávění*. Seznamuje také s novým konceptem nahlížení na prostor, tzv. geokritikou, se kterým přišel Bertrand Westphal. V neposlední řadě zdůrazňuje pro její práci velmi relevantní koncept „třetího“ hybridního prostoru, pocházející z pera Homiho Bhabhy.

Druhá část práce seznamuje s filozofickým pohledem na fenomén exilu. Autorka se zde snaží zaprvé o definici tohoto pojmu, zabývá se vztahem „já a ten druhý“ a chápáním „jinakosti“. Dále podává vývojově filosofický pohled na emigraci a postavení emigranta, pozastavuje se i u stavu „bloudění“. Opět se opírá o známá jména jako jsou Jacques Derrida, Jules Deleuze, Maurice Merleau-Ponty nebo Julia Kristeva. Podkapitola „Exil a bloudění v literatuře“ uvádí příklady exilu a bloudění ze Starého zákona, Homéra aj., krátce také připomíná zkušenosti exilu známých osobností nebo motivů exilu v jejich dílech.

Třetí kapitolou se dostáváme k tématu exilu a k vlastní migrantské literatuře. Nejprve je pojednáno o literatuře imigrantů v kontextu dějin quebecké literatury jako celku, poté autorka osvětluje historické milníky, které jsou spojeny s haitskou diasporou. Charakterizuje Duvalierův diktátorský režim jako příčinu politické emigrace z Haiti nejen do Kanady. Přistupuje ke srovnání specifík literární tvorby vznikající v zemi původu, tj. na Haiti, a poté u představitelů literární

haitské diaspory v Montrealu. Zde jmenuje Georgese Anglada, Jeana Jonassainta nebo Roberta Berrouët-Oriola coby nejznámější z nich. Zdůrazňuje roli původem martinického spisovatele Édouarda Glissanta a jeho koncept antillanity a kreolity. Tato kapitola je stručným uvedením do dějin haitské migrantské literatury.

Kapitoly čtvrtá a pátá jsou věnovány analýze textů původem haitských spisovatelů Émila Olliviera a Danyho Laferrièrea. Co se týče vlastního literárního korpusu, v případě Olliviera jsou analyzovány jeho tři romány *Passages* (Cesty), *Les urnes scellées* (Zapečetěné urny) a *La Brulerie* (Pražírna). U Laferrièrea jsou to dvě díla, a to *Chronique de la dérive douce* (Kronika sladké odchylky) a *L'énigme du retour* (Záhada návratu). Zde zaráží jistá disproporce v představení každého autora – zhruba pět stran u Olliviera oproti dvaceti stranám Laferrièrea. Posledně jmenovaný se zdá celkově více propracovanější a autorce patrně i bližší.

Podíváme-li se na předložený rukopis z hlediska charakteru kapitol, je první literárně-teoretická, druhá literárně-filozofická, obě uvádějí teoretická východiska a teze, třetí z dějin literatury, čtvrtá a pátá jsou analytické a tvoří tedy vlastní jádro práce.

Obě dvě počáteční kapitoly svědčí o poctivém přístupu kandidátky ke zkoumané látce, snaze prostudovat teorii v celé její šíři a kriticky ji vyhodnotit. Výsledkem je velmi kvalitní úvodní exkurz do časoprostorové kategorie. Rušivě působí jen neustálé uvádění příkladů z děl dvou autorů (Olliviera a Laferrièrea), o kterých se ještě nemluvílo a kteří budou teprve zkoumání. Lépe by bylo, kdyby se autorka v této počáteční fázi práce přidržela obecné terminologické roviny.

Oproti tomu dvě poslední analytické kapitoly, ono jádro, se rozhodně nejeví jako vyvrcholení práce. Naopak, nedosahují úrovně prvních kapitol. Autorka se sice snaží, ale ne vždy zdařile propojuje analytickou část s přechozí teoretickou. Spíše než o chronotopu exilu se nám totiž na mnohých místech práce zdá výstižnější mluvit o motivu exilu. Na tento motiv je místy vhodně, místy však až nepřírozeně křečovitě naroubována kategorie časoprostoru. V případě Émila Olliviera jsou vlastnímu prostoru věnovány pouhé dvě strany, u Danyho Laferrièrea je pak koncepce prostoru propracovanější. Prioritní téma exilu podtrhuje rovněž samotný závěr, kde jsou zdůrazněny motivy moře, rodného domu, města a labyrintu coby motivy spojené s exilem.

Vedle již jmenovaných dvou počátečních kapitol bychom ještě rádi upozornili na několik velmi zajímavých pasáží: o městském prostoru na jedné straně podmanivě svobodném, avšak nekonečném a hrůzu nahánějícím na straně druhé, dále o jakémsi obráceném

chápání Bachelardova šťastného uzavřeného prostoru, kdy tento prostor pokoje je pro imigranta naopak děsivým, tichým, samotou a izolací znamenajícím, dále pak o barevném vidění tropického kraje oproti šedivosti cizího města, tj. o mizení barevnosti starého domova spolu s deziluzí nového začátku, a konečně pak stati o třetím prostoru a budování identity imigranta mezi dvěma světy i chápání exilu jako dobrodružství poznání (vše Laferrière). (Mimochodem, zde bychom autorce vytkli absenci číslování podkapitol a tím pádem i zhoršenou orientaci v práci). Ke cti jí naopak slouží rozsáhlá bibliografie zahrnující odborné studie a stati z různých vědních oblastí.

Závěrem máme jednu dílčí poznámku: Květuše Kunešová ve své práci jmenuje celou řadu haitských autorů, ale nijak se nezmiňuje o ženách-spisovatelkách. Pouze na straně 74 píše o Marie-Célie Agnantové, jako o autorce „známé svými verši a romány pro děti a mládež“. Toto tvrzení je pravdivé jen částečně, nelze přece opomenout její romány zobrazující období Duvalierovy diktatury i další témata.

Celkově lze však předloženou habilitační práci Květuše Kunešové hodnotit jako původní a přinášející v dané oblasti nové badatelské výsledky. **Práce splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v daném oboru.**

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem doporučujeme práci *Chronotop exilu. Studie temporality a spaciality v quebecké migrantské literatuře: Émile Ollivier a Dany Laferrière* autorky Květuše Kunešové k obhajobě.

Olomouc, 18. 8. 2020

doc. PhDr. Marie Voždová, Ph.D.

Katedra romanistiky FF UP v Olomouci